

Lausunto

23.04.2021

VVTDno-2021-330

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ks. kohta 4

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ks. kohta 4

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ks. kohta 4

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka pääasiallisena tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen tavoitetta tuottaa yhdenvertaiset edellytykset ja mahdollisuudet jokaiselle hyödyntää digitaalista henkilöllisyyttä yhteiskunnan palveluissa. Kuten arviomuistiossa todetaan ja jo aiemmin on ollut tiedossa, tällä hetkellä sähköisen tunnistamisen käyttömahdollisuuksien ulkopuolelle jää ryhmiä esimerkiksi

ulkomaalaisuuteen ja puuttuvaan henkilötunnukseen, ikään tai vammaisuuteen liittyvistä syistä. Valtuutettu katsoo erittäin tärkeäksi, että ongelmaan löydetään ratkaisuja pikaisesti.

Yhteiskunnan ja palveluiden digitalisoituessa on yhdenvertaisuuden käytännön toteutumisen näkökulmasta erittäin tarpeellista, että sähköisen tunnistamisen käyttömahdollisuudet ovat kaikkien saatavilla. Muistiossa on tähän liittyen valtuutetun mielestä relevantilla tavalla viitattu julkista valtaa koskevaan ihmis- ja perusoikeuksien toteutumisen turvaamisveloitteeseen (PL 22 §) sekä viranomaisten lakisääteiseen veloitteeseen edistää yhdenvertaisuutta (YVL 5 §).

Yhteiskunnan ja palveluiden digitalisoitumisesta johtuen on pääsyä digitaalisiin palveluihin arviomuistiossa esitetyllä tavalla perusteltua alkaa tarkastelemaan perusoikeuskysymyksenä. Sähköisen tunnistamisen mahdollisuus liittyy olennaista palveluihin pääsyyn sekä itsemääräämisoikeuden toteutumiseen. Itsemääräämisoikeuden mahdollisimman täysimääräistä toteutumista koskien on myös huomioitava esimerkiksi vammaisyleissopimuksen ja lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen veloitteet.

Hankkeen jatkovalmistelussa on olennaista kuulla riittävästi erityisryhmiä mukaan lukien eri lailla vammaisia henkilöitä edustavia järjestöjä nykykäytäntöjen ongelmista ja kehittämistarpeista sekä lisäksi näiden tahojen näkemyksiä kaavailtujen uusien ratkaisujen toimivuudesta edustamiensa henkilöiden tarpeiden näkökulmasta. Mahdollisten uusien ratkaisujen esteettömyys ja saavutettavuus on varmistettava alusta asti.

On hyvä, että arviomuistiossa on myös alaikäiset, vajaavaltaiset ja ulkomaalaiset huomioitu ryhmänä, joiden oikeuksien toteutumista on asian valmistelussa tarkasteltava.

Valtuutettu tuo esille myös turvapaikanhakijoiden mahdolliset tarpeet saada käyttöönsä riittävät sähköiset tunnisteet turvapaikkaprosessin aikana, sillä turvapaikkaprosessissa menee usein vuosia.

Verkkopankkitunnusten osalta valtuutettu toteaa, että luottolaitoslain esitöissä tuodaan yhtenä mahdollisena mukautuskeinona yhdenvertaisten peruspankkipalveluiden toteuttamiseksi esille myös henkilökohtaisen avustajan käytön salliminen. Valtuutetun käsityksen mukaan pankkien käytännöt vaihtelevat sen suhteen, missä tilanteissa tunnuksia myönnetään, mikäli asiakkaan tiedetään käyttävän avustajaa. Valtuutettu korostaa, että huomioiden vammaisyleissopimuksen sekä yhdenvertaisuuslain veloitteet kohtuullisiin mukautuksiin (YVL 15 §) sekä luottolaitoslain veloitteet yhdenvertaisuuteen peruspankkipalveluista, on mahdolliset kategoriset linjaukset ja käytännöt, joiden mukaan verkkopankkitunnuksia ei voitaisi avustajaa käyttävälle vammaiselle henkilölle myöntää, ongelmallisia yhdenvertaisuuslain näkökulmasta. Valtuutettu on keskustellut asiasta valtiorvarain- ja liikenneministeriön kanssa tuoden esille näkemyksensä, että tilanteen selventämiseksi olisi arvioitava lainsäädännön täsmentämisen tarve ja toteutettava tarvittavat

muutokset esimerkiksi tunnustuslakiin ja/tai esimerkiksi maksuvälineitä koskevaan sääntelyyn (erityisesti luovutuskieltoja koskevan sääntelyn yhteyteen).

Edellä todetun ohella valtuutettu korostaa, että julkisissa palveluissa on yhdenvertaisten sähköisten palveluiden rinnalla myös riittävästi turvattava fyysisen asiainnin mahdollisuudet eri ryhmien oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Valonen Tiina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto